

MISESIN APRIORISIMI VASTAAN RELATIVISMI TALOUSTIETEESSÄ

Thorsten Polleit

Ludwig von Misesin (1881-1973), erään johtavan itävaltalaisen taloustieteen koulukunnan, työn läheiset seuraajat pitävät taloustiedettä *a priori* tieteenä, ”tieteenä, jonka väitteille voidaan antaa tinkimätön looginen perustelu, mikä erottaa itävaltalaiset, tai vielä tarkemmin misesiläiset, kaikista muista nykyisistä taloustieteen koulukunnista.”[1]

Tällainen näkemys on tosiaankin jyrkässä ristiriidassa nykyisen viimeisimmän valtavirran taloustieteen kanssa, joka on joutunut *positivisimin* lumouksen uhriksi: pyrkimyksenä tutkia hypoteesin *totuudellisuutta* yhteiskuntatieteissä, positivistit julistavat että vaaditaan ihmisten tekojen ja niiden jatkuvaa *empiiristä testausta* (”joställöin” toteamuksilla), mahdollistaen näin *tieteellisen* etenemisen.[2]

Kuitenkaan positivistis-empiristinen lähestymistapa ei pidä ja ei pysty pitämään lupaustaan. Se tukee virheellisiä taloudellisia oppeja, käsittäessään väärin taloustieteen loogisen aseman. Positivistis-empirismi rohkaisee älyllisesti puhuen kulkeutumista pois vapaiden markkinoiden järjestyksestä, pohjustaen tietä kollektivismiin, sosialismiin ja jopa totalitarismiin.

Positivistis-empirismi rohkaisee *yhteiskunnallista relativismia*: se kieltää kaiken *a priori totuuden* ihmisen toiminnan yhteiskunnallisesta todellisuudesta, kiinnittyen ”kaikki kelpaa” näkemykseen. Sellaisena yhteiskunnallinen relativismi tahtomattaan tukee yhteiskunnallisen vapaan järjestyksen vastustajia: ei ole olemassa mitään joka pääsääntöisesti voisi estää positivistis-empiristisestä doktriinista johdettuja suosituksia rikkomasta yksilöiden *omistusoikeuksia*.

Vuonna 1945 Friedrich August von Hayek (1899-1992) muotoili seuraukset yhteiskunnallisesta filosofiasta, joka jättää periaatteet huomioimatta:

”Vastahakoisuus yleisiä periaatteita kohtaan, sekä preferenssi etenemiselle erityisestä tapauksesta erityiseen tapaukseen, on tuotosta liikkeestä, joka ”asteittaisuuden väistämättömyydellä” johtaa meidät pois tiettyjen periaatteiden yleisen tunnistamisen yhteiskunnallisesta järjestyksestä järjestelmään, jossa järjestys luodaan suoralla käskyllä.”[3]

Lähes kaikissa kehittyneissä maissa valtiollinen toiminta—mitattuna esimerkiksi valtion prosentuaalisena kulutuksena kokonaistuloista ja auktoritaarisen lainsäädännön laajuudella—on laajentunut yksilönvapauden ja vapaiden markkinoiden järjestyksen kustannuksella, valtavirran ekonomistien myöntymisellä—tai jopa julkisella kannatuksella.

Tämän takia Misesin työ taloustieteen loogisesta asemasta tulee saattaa takaisin julkiseen tietouteen: hänen työnsä itse asiassa muodostaa älyllisen suojan vapaan yhteiskunnallisen järjestyksen rappeutumista vastaan. Seuraavaksi esitellään lyhyesti itävaltalaisen taloustieteen metodologiset perusteet.[4] Lähtöpisteenä on välttämättömästi *tietoteorian* alue.

Tietoteoria alkupisteenä

Tietoteoria on filosofian osa-alue keskittyen ihmisen *tietämyksen* alkuperään, mahdollisuuksiin, laajuuteen ja yleiseen perustaan. Eräs tieto-opin avainkysymyksistä on, mistä tietämyksemme tulee?

Rationalismin mukaan tietämyksemme pohjautuu kokemukseen. Sen juuret ovat ajatuksessa, että kaikki mitä voimme tietää maailmasta koostuu siitä mitä maailma antaa meidän kertoa itsestään, ja meidän tulee havainnoida sitä tarkkaavaisesti.

Rationalismi ei pidä kiinni käsityksestä, että emme voi saavuttaa mitään tietoa kokemuksesta. Kuitenkin kun siirrytään tieteellisyyteen, silloin kun tunnustetaan yleisesti sovellettavia sääntöjä ja lakeja, rationalisti perustelee ettei kokemuksella ole samaa sitovuutta kuin *deduktiivisella perustelulla*.

Silti säännöt ja lait voidaan vahvistaa kokemuksella, mutta ne saadaan *loogisella deduktiolla* korkeammista—kattavista—laeista, jotka sisältyvät jo järjen käyttöön. Tässä kohtaa joudumme tekemään pikaisen katsauksen merkittävään filosofiaan [Immanuel Kantiin](#) (1724-1804) ja hänen vallankumoukselliseen [Puhtaan järjen kritiikkiin](#).

Kantin synteettiset aprioriset väitelauselmat

Kant pyrki ratkaisemaan tietoteoriallisen ongelman osoittamalla, että ihmisten tietämys objekteista tai luonnollisesta todellisuudesta yleisesti ei riipu päämääristä itsestään. Hänen mukaansa empiiriset kohteet riippuvat—jossain määrin paradoksaalisesti—meidän tietämyksestämme niistä.

Kantin mukaan ihmisten tiedollinen rakenne sinänsä tuottaisi tietämystä. Tällainen tietämys ei tule meille kokemuksen ja todellisuuden havainnoinnin kautta. Itse asiassa se juontuu *kattavista periaatteista*, jotka ihmisen mieli omaa ennen mitään kokemusta.

Kant teki eron *a priorin* ja *a posteriorin* välillä. Ensimmäinen viittaa arvioon, joka ilmaisee ennen mitään havaintoa hankittua tietämystä, jälkimmäisen viitatessa kokemuksen pohjalta hankittuun tietämykseen.

Tämän lisäksi Kant määritteli eron *synteettisten* ja *analyttisten* arvostelmien välillä. *Analyttinen arvostelma* rajoittuu käsitteen määritelmään sisältyvän tiedon informaatioon, *synteettisen arvostelman* sen sijaan tarkoittaessa, että objektien arvostelma tarjoaa informaatiota tarkastellun kohteena olevasta subjektista.

Hänen erottelunsa mahdollistaa seuraavat neljä yhdistelmää:

1. *Analyttiset a posteriori arvostelmia* ei esiinny, sillä koskaan ei ole tarvetta turvautua kokemukseen puhtaasti selittävän väitteen tueksi.
2. *Synteettiset a posteriori arvostelmat* ovat suhteellisen kiistattomia tosiasioita, joista tulemme tietoisiksi aistikokemuksiemme perusteella.
3. *Analyttiset a priori arvostelmat* sisältävät kaikki loogiset totuudet ja selkeät määritelmälliset asiat; ne ovat välttämättömästi tosia.
4. *Synteettiset a priori arvostelmat* ovat ratkaiseva tapaus, sillä ainoastaan ne pystyvät tarjoamaan uutta informaatiota, joka on väistämättä totta.

A priori synteettiset arvostelmat eivät toista määritelmiin kuuluvaa informaatiota, eivätkä myöskään tarjoa uutta informaatiota asiasubjektista kokemuksen perusteella. Ne viittaavat ominaisuuksiin, joita ihmismieli omaa ennen kokemusta ja muovaa empiirisesti johdetusta tietämyksestä, kertoen maailman luonteesta perustuen järjen

tutkimukseen itsestään.

Avainkysymys on siten, kuinka voimme tunnistaa totuuden tällaisissa synteettisissä a priori väitelauseissa, oletuksella ettei formaali logiikka riitä ja huomiot eivät ole välttämättömiä? Kantin mukaan *synteettisten a priori propositioiden* totuus voidaan vahvistaa varmasti *itsestään selvillä materiaalisilla aksioomilla*. Väitelause on itsestään selvä, koska emme voi kieltää sen totuutta ilman ajautumatta sisäiseen ristiriitaan; pyrkimys kieltää synteettisen a priori väitelauseen totuus vastaisi sen totuuden hyväksymistä.

Misesin ihmisen toiminnan aksiooma

Misesin ”toiminnan aksiooma”—väitelause että ihmiset toimivat—on *tosin synteettinen a priori propositio*. Väitelausetta että ihmiset toimivat ei voida kumota, koska tällainen kieltäminen määrittäisi itsessään toimintana; väitteen todenperäisyyttä ei voida poistaa.

Kaikki kategoriat jotka kuuluvat taloustieteeseen—arvo, päämäärät, keinot, valinta, kustannukset jne.—sisältyvät Misesin toiminnan peruslauseeseen. Niitä voidaan tulkita ainoastaan, jos olemme ihmisten toimivan. Ne ovat a priori totta, loogisesti johdettuna toiminnan aksioomasta.

Misesille taloustiede seuraa *sovelletun logiikan* järjestystä, ja sen vuoksi hän käytti termiä *prakseologia*—ihmisen toiminnan logiikan tiedettä—luonnehtiakseen ihmisen toiminnan logiikan teoriaa.[5]

Misesin teki johtopäätöksen taloustieteestä,

”Sen väitteitä ja väitelauseita ei johdeta kokemuksesta. Ne ovat, kuten logiikka ja matematiikka, a priori. Ne eivät ole oikeaksi tai vääräksi todistelun alaisia kokemuksen tai tosiasioiden perusteella. Ne ovat sekä loogisesti ja ajallisesti edeltäviä millekään historiallisen tosiasian ymmärrykselle. Ne ovat välttämätön edellytys kaikille älylliselle historiallisten tapahtumien käsittämiseksi.”[6]

Hans-Hermann Hoppe ilmaisee Misesin suuren oivalluksen ytimekkäästi:

”Misesin suuri oivallus oli, että taloustieteellisen järkeilyn perusta on juuri tässä toiminnan ymmärtämisessä; ja että taloustieteen asema ikään kuin sovellettuna logiikkana perustuu toiminta aksiooman asemasta todellisena a priori synteettisenä väitelauseena.”[7]

Eräitä esimerkkejä a priori arvostelmista taloustieteessä

Pohditaan joitain seurauksia, jotka voidaan loogisesti johtaa Misesin ihmisen toiminnan aksiomasta. Tiedämme ihmisten toimivan; se on *tosia priori propositio*, koska loogisesti ei ole mahdollista ajatella etteivät ihmiset toimi.[8]

Ihmisen toiminta pitää loogisesti sisällään *vaihdannan*, koska toiminta sinänsä on yhden asiantilan vaihtamista toiseksi asiantilaksi.

Ihmisen toiminta tapahtuu *ajassa*. Ihmisen mielenlaatu ei pysty käsittämään mitään muunlaista. Jos ihminen pystyisi saavuttamaan haluamansa päämääränsä välittömästi nykyisyydessä, hänellä ei olisi mitään syytä toimia—mutta kuten tiedämme, toiminta on välttämätöntä ihmisen luonteelle; toimimaton ihminen ei ole käsitettävissä.

Aika on niukkaa, ihmisen ollessa kuolevainen. Ja ihmisen joutuessa käyttämään aikaa saavuttaakseen päämääränsä, *aika on keino* halutun päämäärän saavuttamiseen.

Ajan ollessa niukka keino, ilmenee *välttämättömyys valintojen tekemiselle* vaihtoehtoisten päämäärien väliltä: niukkuus tarkoittaa, että yksi päämäärä voidaan saavuttaa luopumalla muista päämääristä.

Joutuessaan tekemään valintoja, ihmisen toiminta on itse asiassa *tarkoituksellista käyttäytymistä*: se tähtää saavuttaakseen tiettyjä päämääriä.

Päätessään pyrkiä tiettyihin päämääriin, toimija joutuu asettamaan *arvojärjestyksiä* päämääriille, edustaen *arvioinnin prosessia*.

Toimivalla ihmisellä tulee olla *ajatus* kuinka saavuttaa halutut päämäärät. Jos ihminen ei ajattele pystyvänsä saavuttamaan päämääränsä, hän ei voi toimia. Mutta kuten yllä

on osoitettu, ei ole olemassa toimimatonta ihmistä.

Lisäksi *kausalliteetti*—toisin sanoen linkki syyn ja seurauksen välillä—on ihmisen toiminnan eräs kategoria. Jos ei ole olemassa kausaalista suhdetta, ihminen ei voi toimia—mikä on mahdotonta.

Ihmisen *tulevaisuus on epävarma*. Jos ihminen tietäisi tulevaisuutensa, hänen toimintansa ei pystyisi muuttamaan sitä, ja siten ihmisen toiminta todistaa, että tulevaisuus on toimijalle epävarma.

Vielä yksi Misesin ihmisen toiminnan peruslauseeseen liittyvä totuus on että *ainoastaan ihmiset toimivat*. Käsitteillä kuten ”valtio,” ”ryhmät” ja ”kollektiivit” ei ole olemassa omaa olemassaoloa. Niillä ei ole mitään todellisuutta; ne vain nojaavat yksilöiden toimintaan.

Hoppe tarjoaa oivaltavia esimerkkejä Misesin taloudellisista a priori propositioista:

”Ihmisen toiminta on toimijan tarkoituksellista pyrkimystä arvostettuihin päämääriin niukoilla keinoilla. Kukaan ei voi tarkoituksellisesti olla *toimimatta*. Jokainen toiminta tähtää parantamaan toimijan subjektiivista hyvinvointia sen yläpuolelle mitä se muutoin olisi ollut. Suurempaa hyödykkeen määrää arvostetaan korkeammalle kuin pienempää saman hyödykkeen määrää. Aikaisempaa tyytyväisyyttä suositaan myöhemmän tyytyväisyyden sijasta. Tuotannon tulee edeltää kuluttamista. Mitä kulutetaan nyt, ei voida kuluttaa myöhemmin tulevaisuudessa. Jos hyödykkeen hintaa alennetaan, ostetaan joko sama määrä tai enemmän kuin muutoin. Hintojen kiinnittäminen alle markkinat selvittävien hintojen, johtaa kestävään puutukseen. Ilman tuotannontekijöiden yksityistä omistajuutta ei voi olla tekijöiden hintoja, ja ilman tekijöiden hintoja, kustannuslaskenta on mahdotonta. Verot ovat rasitus tuottajille ja/tai varallisuuden omistajille, ja vähentävät tuotantoa ja/tai varallisuutta alle sen mitä se muutoin olisi ollut. Henkilöiden välinen konflikti on ainoastaan mahdollista, jos ja siinä määrin kuin asiat ovat niukkoja. Asiaa tai asian osaa ei voi omistaa yksinoikeudella enemmän kuin yksi henkilö kerrallaan. Demokratia (enemmistön valta) on yhteensopimaton yksityisomistuksen (yksilöllisen omistusoikeuden ja hallinnan) kanssa. Mikään verotuksen muoto ei voi olla yhtäläinen (tasa-arvoinen), mutta jokainen verotus sisältää kahden erillisen ja epätasa-arvoisen veronmaksajien luokan syntyminen: veronmaksajat vastaan veron *vastaanottajat*-kuluttajat. Omaisuus ja omistusoikeus ovat kaksi erillistä kokonaisuutta, lisäys jälkimmäiseen ilman vastaavaa lisäystä aikaisempaan ei nosta yhteiskunnallista vaurautta, vaan johtaa olemassa olevan varallisuuden uudelleenjakamiseen.”[9]

Misesin metodologinen kaksinaisuus

Kirjansa *Theory and History* aivan alussa Mises käsittelee *metodologista dualismia*: oivallusta, että ihmisten tekoja ei voida analysoida luonnontieteiden soveltamien menetelmien perusteella, jossa positivistis-empirismistä on tullut vallitseva lähestymistapa.

Murray N. Rothbard mainitsi, että luonnontieteiden objektit (kivet, planeetat, atomit jne.) eroavat radikaalisti ihmisistä, ”ihmisen perusolemukseen kuuluu, että heillä on tavoitteita ja päämääriä, ja että he pyrkivät saavuttamaan nämä tavoitteet. Kivillä, atomeilla ja planeetoilla ei ole tavoitteita tai mieltymyksiä; sen vuoksi ne eivät *valitse* vaihtoehtoisia toimintatapoja.”[10]

Ja lisäksi

”atomeja ja kiviä voidaan tutkia, niiden reitti kartoittaa, ja niiden polut merkitä ja ennustaa, ainakin periaatteessa pienimpään kvantitatiiviseen yksityiskohtaan asti. Ihmisiä ei voida; joka päivä ihmiset oppivat, omaksuvat uusia arvoja ja päämääriä, sekä muuttavat mielensä; ihmisiä ei voida määrittää ja ennustaa kuten objekteja ilman mieltä tai kapasiteettia oppia ja valita.”[11]

Tämän päivän valtavirran taloustieteen valitsema metodologinen lähestymistapa—seuraten luonnontieteissä sovellettuja—on empirismi. Mises hylkäsi tämän lähestymistavan perustuen kahden koulukunnan aihepiirien epäyhteensopivuuteen. [12]

Luonnontieteet nojaavat laboratoriokokeisiin: yksilöllisen elementin muutoksien vaikutukset toiseen elementtiin voidaan havainnoida eristyksissä. Tutkija tekee hypoteesin, ja vaaditaan havaintoja toteamaan sen oikeellisuus tai virheellisyys.

Empiirinen lähestymistapa tarkoittaa sitoutumista loppumattomaan yrityksen ja erehdyksen -menetelmään. Tällainen lähestymistapa hylkäisi ajatuksen väitelauseiden kertakaikkisesta vakiinnutetusta totuudesta, nykyään ehkä parhaiten esiintuotuna [Sir Karl Raimund Popperin](#) (1902-1994) (osittain nihilistisellä) järkeilyllä.

Popper ehdottaa että hypoteesia ei voida todentaa (tarkoittaen arvioida havainnoilla) kertakaikkisesti, koska mikään rajallinen määrä havaintoja ei koskaan pystyisi osoittamaan sen oikeellisuutta. Teoriaa voidaan pitää väliaikaisesti käytössä kunnes se

lopulta osoitetaan vääräksi; tässä merkityksessä *todellinen tietämys* on väliaikaista.

Kuitenkaan tämä lähestymistapa ei ole yhteensopiva taloustieteen kanssa, koska ”ihmisen toiminnan suhteen ei voida toteuttaa yhtään laboratoriokoetta. Emme ole koskaan tilanteessa havainnoida ainoastaan muutosta yhdessä elementissä, kaikkien muiden tilanteen olosuhteiden pysyessä muuttumattomina.”[13]

Ensinnäkin empiiriset testit perustuvat historialliseen dataan, jonka täytyy muodostaa pohja yhteiskuntatieteiden empiiriselle lähestymistavalle. Tämä data on *kontingenssia*, sen ollessa aina seurausta monimutkaisesta ilmiöstä.

Toiseksi—ja tämä on kategorisesti erilaista luonnonlaeista—ihmiset voivat ja oppivat kokemuksesta ja pyrkivät muuttamaan arvoasteikkojaan ja mieltymyksiään. Tämän seurauksena ei voida olettaa aika-muuttumattomia suhteita syiden ja seurausten välille, kuten voidaan havainnoida luonnontieteissä.

Jos taloustiede on loogisesti johdettavaa a priori tiedettä kuten Mises toi esiin, mikä tällöin on empiirisen testaamisen rooli, menetelmän joka on saanut keskeisen aseman nykyisessä taloustieteessä? Kaikki pyrkimykset empiirisesti testata loogisesti johdettuja totuuksia olisivat osoituksia älyllisestä sekaannuksesta.

Otetaan synteettinen a priori väitelause kuten Pythagoraan lause: $a^2 + b^2 = c^2$. Tuottaisiko tämän loogisesti johdetun lauseen empiirinen testaaminen yhtään ylimääräistä tietämystä? Ei, kaikki tällaiset pyrkimykset menisivät hukkaan ja viestittäisivät älyllisen hämmennyksen tilaa. Sama pätee pyrkimyksiin testata loogisesti johdettuja taloustieteen väitelauseita.

Otetaan esimerkiksi *laskevan rajahyödyn laki*. Se määrittää että jos hyödykkeen tarjonta kasvaa yhdellä yksiköllä, tähän lisäyksikköön liitetyn arvon *tulee* välttämättömästi vähentyä—koska tämä lisäyksikkö voidaan ainoastaan hyödyntää keinona toteuttaa päämäärä, joka on *vähemmän arvostettu* kuin vähiten arvostettu tyydytetty päämäärä tällaisen hyödykkeen yksiköllä, jos tarjonnassa olisi yhden yksikön vajeus.

Empiristis-positivistinen doktriini johtaa yhteiskunnallisen relativismin

Taloustieteen perustaminen empirismin oppiin on itse asiassa erheellinen edesottamus, joka johtaa virheellisiin tuloksiin empirismin kärsiessä vakavista loogisista puutteellisuuksista. Empirismin mukaan mitään ei voida tietää ennen empiiristä testausta. Mutta kuinka on mahdollista päätyä tällaiseen päätelmään?

Sitä ei voida johtaa tekemällä havaintoja todellisuudesta—empirismin väittämästä ainoasta tiedon lähteestä. Jos oletamme empirismin alkuoletuksen olevan kategorisesti tosi—tarkoittaen että voimme sanoa jotain joka on a priori tosi tiettyjen tapahtumien suhteesta—se todistaa vääräksi empirismin teoreeman, nimittäin että kaikki tietämys on hypoteettista luonteeltaan. Empirismi ei voi tarjota mitään a priori tietämystä, kuten se (implisiittisesti) julistaa tekevänsä.

Tämän lisäksi empirismi esittää väitteen kykenevänsä havainnoimaan ja mittamaan ihmisen toimintaa. Kuitenkaan näitä käsitteitä ei voida johtaa itse havainnosta, kuten empirismi väittää. Itse asiassa ne edellyttävät ymmärrystä ihmisten havainnoinnista ja mittaamisesta. Jälleen empirismi joutuu myöntämään turvautuvansa tietämykseen, joka nojaa ymmärrykseen havainnoinnin sijaan.

Tosiasiallisesti empirismissä on tuhon siemen: torjuessaan mahdollisuuden mihinkään a priori totuuteen, empirismi rohkaisee ottamaan käyttöön kaikenlaisia hypoteeseja, olivat ne sitten kuinka huonosti suunniteltuja tahansa. Positivistille ei ole mitään syytä lähtökohtaisesti hylätä yhtään hypoteesia; hän allekirjoittaa moton ”kaikki kelpaa,” ja hän haluaa antaa kokemuksen päättää asian. Tässä merkityksessä empiristis-positivistinen oppi johtaa vahingolliseen *yhteiskunnalliseen relativismiin*.

Siinä missä empiristinen lähestymistapa saattaa olla suhteellisen harmiton luonnontieteissä, sen seuraukset yhteiskuntatieteissä ovat täysin eri asia. Esimerkiksi jos hypoteesi ennustaa vaikutuksia joiden sanotaan olevan laajasti suotavia, empirismin tukijoilla taloustieteessä on perustelu kokeilla ja katso mitä tapahtuu.

Kuitenkaan jos lopputulos ei ole hypoteesin mukainen, empirismi ei salli hypoteesin hylkäämistä vääränä. Tosiasiallisesti empirismi immunisoi hypoteesin sanomalla, että

vääräksi todistettu koe oli vahinko, antaen ymmärtää käynnissä olevan kokeen todistavan sen oikeaksi. Tai vaihtoehtoisesti positivistit katsoisivat hypoteesin epäonnistumisen johtuvan kontrolloimattomista (laiminlyödyistä) tekijöistä, täten lisäten tukea *yhteiskunnallisen kokeen* jatkamiselle sen lopettamisen sijasta.

Empiristis-positivistisen opin tukijoiden voidaan etupäässä odottaa tulevan *yhteiskunnallisten suunnittelijoiden* leiristä: ihmisryhmä—joka on *valtio* ja kaikki *sen älylliset tukijat*—jotka haluavat lisätä valtaansa suhteessa muihin yhteiskunnan jäseniin.

Rahan tarjonnan yhteiskunnallinen suunnittelu—esimerkkitapaus

Otetaan esimerkiksi a priori totuus, että jokainen lisäys rahan tarjontaan vähentää rahan vaihtoarvoa, johdettuna toiminnan aksioomasta, ja että valtion politiikka rahan arvon vakauttamiseksi on mahdoton tehtävä tuhoisilla seurauksilla.

Ensinnäkin raha on hyödyke, ja kuten kaikki hyödykkeet, raha on *laskevan rajahyödyn lain* alainen. Jälkimmäisen mukaan rahayksikön rahahyöty markkinan edustajan kädessä vähenee, jos ja kun hänen rahavarantonsa kasvaa (muiden asioiden pysyessä muuttumattomina).[14]

Tämän seurauksena, rahan tarjonnan järjestelmässä joka sallii rahan tarjonnan lisäyksen ajan mittaan—ollen se sitten vapaiden markkinoiden raha tai valtion kontrolloima raha—rahan vaihtoarvo ei voi pysyä vakiona.

Ihmiset toimivat. Toiminta pitää sisällään muutoksen ihmisten tavaroiden ja palveluiden mieltymyksissä ja arvostuksessa. Raha ei ole poikkeustapaus. Itse asiassa, jopa jos rahan varanto pysyy muuttumattoman, joudumme odottamaan sen arvon suhteessa muihin hyödykkeisiin ja palveluihin muuttuvan ajan myötä, johtuen kiistämättömästä tosiasiaasta että ihmiset toimivat.

Mises, rakentaen Carl Mengerin (1840-1921) työn pohjalta, osoitti loogisesti *regressio teoreemallaan*, että raha voi saada alkunsa ainoastaan vapaiden markkinoiden vaihtokaupasta, että rahaan kuuluu historiallinen osatekijä. Näin ollen raha voidaan jäljittää takaisin ihmisen toimintaan. Sitä ei voida perustaa valtion

pakottavalla toiminnalla.[15]

Tällä oivalluksella on merkittäviä seurauksia rahalliseen järjestykseen.

Mises oli tietoinen, että *taloudelliseen laskentaan*—jossa raha on korvaamaton työkalu—tarvitaan ainoastaan pysyä erossa suurista ja äkkijyrkistä heilahteluista rahan tarjonnassa. Hän tarjosi loogisen perustan sille että markkinat pystyvät tarjoamaan tällaisen vaihdannan välineen, ilman tarvetta valtion väliintulolle.

Positivistis-empiristinen oppi kuitenkin tuki vapaiden markkinoiden rahajärjestyksen korvaamista valtiollisella rahan tarjonnan monopolilla: se teki tunnetuksi harhakuvitelman siitä, että *vakaa raha* olisi toivottua ja korvaamaton edellytys taloudelliselle laskennalle, ja että ainoastaan valtio, eikä vapaat markkinat, pystyisivät tarjoamaan tällaisen rahan.

Kuitenkin vakaa raha on ilman mitään loogista epäilystä yhteensopimaton ihmisen toiminnan aksioman kanssa:

”Ajatus ostovoiman pitämisenä vakaana ei ole lähtöisin pyrkimyksistä tehdä taloudellista laskentaa tarkemmaksi. Sen lähteenä on halu luoda erkaantunut alue ihmiselämän loputtomasta vaihtuvuudesta, piiri johon historiallinen prosessi ei vaikuta.”[16]

Kuten toiminnan aksioma antaa ymmärtää, ei voi olla vakaata rahaa. Valtion rahavarannon kontrolli ei pelkästään epäonnistu pitämään lupaustaan; siitä tulee myös nimenomainen lähde taloudellisille kriiseille, pohjustaen tietä yhtä suurempiin annoksiin valtiollista väliintuloa vapaiden markkinoiden järjestykselle—kuten itävaltalaisessa bisnessyklin rahateoriassa on tuotu esille.

Jos raha ilmenee hyödykerahasta, valtion kontrollia rahan tarjonnasta ei voida toteuttaa loogisesti ilman omistusoikeuksien rikkomista sekä se voidaan toteuttaa ainoastaan taloudellisen tehokkuuden kustannuksella:

”Valtion suunnitelma rahan määrän määrittämiseen ei voi koskaan olla osittainen ja oikeudenmukainen kaikille yhteiskunnan jäsenille. Mitä ikinä valtio tekee pyrkimyksessään vaikuttaa ostovoiman korkeuteen riippuu väistämättömästi hallitsijan henkilökohtaisesti harkintakyvystä. Se edistää aina

joidenkin ihmisryhmien etuja muiden ryhmien kustannuksella. Se ei koskaan palvele mitä kutsutaan yleisön hyvinvoinniksi tai yhteiseksi hyvinvoinniksi.”[17]

Mises oli varsin tietoinen valtion luomien taloudellisten epäarvoisuuksien ja kriisien seurauksista—molemmat suoraa seurausta teorioista, jotka hylkäävät apriorisimin taloustieteessä: tarkoittaen ihmisten pettymistä kapitalismiin. He näkevät valtion väliintulon—ihmisten vapaiden markkinoiden vastaisen mielipiteen suurella tuella—ratkaisuna kriiseille, eikä niiden nimenomaisena syynä, kutsuen yhä suurempia annoksia valtiollista yksilöiden kontrollointia.

Tarve palata Misesin apriorisimiin

Positivistis-empiristinen oppi, joka muodosta tämän päivän valtavirran taloustieteen ytimen, ei ole ainoastaan älyllinen epäonnistuminen; se myös rohkaisee—tosiasiassa yllyttää—yhteiskunnalliseen relativismiin, avaten näin oven vapaiden markkinoiden vastaisilla toimintamalleille, joita kerran liikkeelle laitettuna on vaikea hallita. Tässä merkityksessä positivismi on käytäntöön laitettuna anti-kapitalistinen doktriini.

Paluu Misesin suureen älylliseen oivallukseen—nimittäin että taloustieteelle voidaan antaa tiukka looginen perusta, kuten on ilmentynyt hänen praxeologiassaan—vaikuttaa olevan vaatimuksena estää uudet vahingot vapaan yhteiskunnan ihanteelle.

Alkuperäinen artikkeli: [Mises's Apriorism Against Relativism in Economics](#)

Huomautukset:

[1] Hoppe, H.-H. (2007), *Economic Science and the Austrian Method*, Ludwig von Mises Institute, Auburn, p. 8.

[2] Termi *positiivinen taloustiede* voidaan jäljittää Friedman, M. (1953), *Essays in Positive Economics*, University of Chicago Press, Chicago, jossa hän tosiasiallisesti asettaa suunnan tietoteoriallisen suunnan tämän päivän valtavirran taloustieteelle.

[3] Hayek, F. A. v. (1980), "Individualism: True and False," *Individualism and Economic Order*, University of Chicago, p. 1.

[4] Katso esimerkiksi , Hoppe, H.-H. (2006), "On Praxeology and the Praxeological Foundation of Epistemology," *The Economics and Ethics of Private Property: Studies in Political Economy and Philosophy*, 2nd edition, Ludwig von Mises Institute, Auburn, s. 265–294; idem, *Economic Science and the Austrian Method*, Ludwig von Mises Institute, Auburn. Also Leeson, P., and P. Boettke (2006), "Was Mises Right?" *Review of Social Economy*, Taylor and Francis Journals, Vol. 64, June, s. 247–265.

[5] Katso tässä asiayhteydessä Rothbard, M. N. (1997), "*Praxeology: The Methodology of Austrian Economics*," *The Logic of Action One: Method, Money, and the Austrian School*, by Murray N. Rothbard, Cheltenham, UK: Edward Elgar, s. 58-77.

[6] Mises, L. v. (1996), *Human Action*, 4th edition, Fox & Wilkes, San Francisco, s. 32.

[7] Hoppe, H.-H. (2007), s. 25.

[8] Katso selitys Rothbard, M. N. (2004), *Man, Economy, and State, with Power and Market*, Ludwig von Mises Institute, Chapter 1.

[9] Hoppe, H.-H. (2001), *Democracy: The God That Failed*, New Brunswick, N. J., Transaction Publishers, s. xvii.

[10] Murray N. Rothbard, Preface to Mises, L. v. (2007), *Theory and History*, Ludwig von Mises Institute, Auburn, s. xiii.

[11] Ibid.

[12] See Mises, L. v. (1978), *The Ultimate Foundation of Economic Science*, Sheed, Andrews & McMeel, Kansas City, s. 6-7.

[13] Mises, L. v. (1996), s. 31.

[14] Usein väitetään rahan vaihtoarvon pysyvän muuttumattomana, jos rahan tarjonnan muutokseen yhdistyy muuttumaton rahan kysyntä. Vaikka tällainen johtopäätös on kiistaton, se ei perustu osittaiseen analyysiin. Jälkimmäisen mukaan analyytikko muuttaisi yhtä tekijää pitäen kaikki muut tekijät vakioina. Näin tekemällä voidaan sanoa, että lisäyksen rahan tarjontaan täytyy, *ceteris paribus*, johtaa rahan vaihtoarvon vähenemiseen.

[15] Rothbard osoitti, että valtion rahan tarjonnan monopoli voidaan ainoastaan vakiinnuttaa pakkolunastuksen toimella. Katso Rothbard, M. N. (1990), *What Has Government Done to Our Money?*, Ludwig von Mises Institute, Auburn, Alabama, kappale III "Government Meddling with Money."

[16] Mises, L. v. (1996), s. 224.

[17] Ibid, s. 422.